

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА:
СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ
ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

20 листопада 2025 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека*

Миколаїв–НУК–2025

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.**

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Університетська бібліотека: сучасний формат освітньо-наукової діяльності в період глобальних викликів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 листоп. 2025 р. – Миколаїв : НУК, 2025.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи з нагальних питань діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО), а саме: функціонування університетських бібліотек в умовах війни; розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних; зарубіжні практики впровадження управління дослідними даними в університетських бібліотеках; роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності; використання управлінського потенціалу в бібліотеці для забезпечення освітнього і наукового процесів ЗВО під час війни; роль університетської бібліотеки у впровадженні інструментів штучного інтелекту (ШІ) в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності; формування політики використання ШІ в освітньому процесі; форми співпраці музеїв і бібліотек ЗВО.

УДК 027.7

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

© Наукова бібліотека Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова, 2025

З М І С Т

БЄЛОДЄД О. В. Наукові пріоритети в роботі Наукової бібліотеки університету	5
БІЛОНОЖКО К. С. Університетська бібліотека, академічна доброчесність і штучний інтелект: формування політики використання ШІ в освітньому процесі	11
ДМИТРИЧЕВА В. І. Роль бібліотеки у формуванні навичок інформаційної, медійної та цифрової грамотності громадян	14
КАРТУЗОВ К. М. Використання цифрових ресурсів державних архівів у викладанні гуманітарних дисциплін на прикладі фонду «Канцелярія Миколаївського військового губернатора».....	19
КИРИЧОК І. В., БАБАК Т. О., КРАСЮКОВА О. О. Університетська бібліотека як простір психосоціальної підтримки: зарубіжний та вітчизняний досвід	24
КОСТИРКО Т. М. Трансформація університетської бібліотеки: досвід минулого та виклики майбутнього.....	40
КУЛИК Є. В. Інституційна модель відкритої науки: політики, сервіси та впровадження .	47
КУЗНЕЦОВА І. В. Бібліотечна діяльність крізь призму соціокультурних змін.....	53
МАТВІЄНКО О. Б. Використання мовних моделей штучного інтелекту в роботі університетської бібліотеки	63
МОЛЧАНОВА С. А.,	66
МАЦЕЙ О. О. Інклюзивність і життєстійкість: важливі орієнтири університетських бібліотек.....	67
СІМОНЕНКО Н. Є. Популяризація науки засобами бібліотеки закладу вищої освіти.....	73
СТЕЦЕНКО Н. С. Університетська бібліотека – скарбниця знань і простір еколого-правового просвітництва	78
ТЕЛЬПИШ О. А. Роль Наукової бібліотеки університету в реалізації завдань патріотичного виховання молоді (з досвіду роботи).....	84
ХАЄЦЬКИЙ О. П. Бібліотеки та музеї закладів вищої освіти: форми співпраці	93
ЦОКАЛО О. О., ТКАЧЕНКО Д. В. Роль бібліотеки МНАУ у впровадженні інструментів штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності	99
ШАМРАЙ-ЯБЛОНСЬКА Н. А. Слово як зброя: книги про війну та суспільна потреба бібліотек говорити про них	109
ШАРОНОВА Н. В., ВОРЖЕВІТІНА А. І. Розвиток теорії інтелекту в сучасних умовах обробки великих даних.....	114
ШЕМАЄВ О. О. Фонди університетських бібліотек як елемент формування та збереження документальної спадщини промоції здоров'я в Україні.....	118
ШЕМАЄВА Г. В. <u>Зарубіжні практики впровадження RDM в університетських бібліотеках</u>	124

У часи випробувань бібліотека залишається острівцем стабільності, духовності й надії. Її соціокультурна функція сьогодні – допомогти суспільству зберегти людяність, пам'ять і віру у майбутнє.

Список використаної літератури:

1. Найда, Л. В. Культурно-освітня діяльність НТБ Національного університету «Львівська політехніка» / Л. В. Найда // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства». – Львів, 2013. – С. 516–524.
2. Шемаєва, Г. В. Тенденції розширення взаємозв'язків бібліотеки у системі соціальних комунікацій / Г. В. Шемаєва // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 2. – С. 60–64.
3. Яворська, Т. М. Соціокультурна діяльність бібліотек у реаліях війни / Т. М. Яворська, Ю. В. Погоріла // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Інформація та соціум». – Вінниця, 2022. – С. 60–62.

Kuznetsova Inna,

Scientific Library of the Admiral Makarov

National University of Shipbuilding

LIBRARY ACTIVITIES THROUGH THE PRISM OF SOCIOCULTURAL CHANGES

Abstract. *The proposed article considers issues of socio-cultural changes in library activities, main functions, promising directions, and highlights the experience of the Scientific Library of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding.*

The modern library has long ceased to be just a place where books are stored. It has become a living socio-cultural organism – an open space that combines knowledge, culture and human values. This is especially noticeable today, when society is going through difficult times – war, change, uncertainty.

Key words: *library, socio-cultural activities, mass events, social and communication center.*

УДК 004.8:027.7(045)

Матвієнко О. Б.,

завідуюча відділом обслуговування,

Наукова бібліотека,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

просп. Героїв України, 9,

м. Миколаїв, Україна,

olena.matviienko@nuos.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РОБОТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

***Анотація.** У статті розглянуто можливості використання мовних моделей штучного інтелекту в діяльності університетських бібліотек у контексті цифрової трансформації освітнього простору. Проаналізовано основні напрями впровадження таких технологій, зокрема оптимізацію інформаційного обслуговування користувачів, автоматизацію бібліотечних процесів, підтримку науково-дослідної діяльності та розвиток комунікації між бібліотекою і студентською спільнотою. Особливу увагу приділено етичним, правовим та освітнім аспектам застосування штучного інтелекту, зокрема питанням академічної доброчесності, авторського права та захисту персональних даних. Зазначено, що мовні моделі не замінюють бібліотекаря, а розширюють його професійні можливості, сприяючи створенню інноваційного середовища "бібліотеки майбутнього", де гармонійно поєднуються людський інтелект, культура та сучасні цифрові технології.*

***Ключові слова:** штучний інтелект, мовні моделі, університетська бібліотека, цифрова трансформація, бібліотечні технології, інформаційне обслуговування, академічна доброчесність.*

У сучасному світі бібліотеки вищих навчальних закладів проходять етап глибокої цифрової трансформації. Вони вже не обмежуються традиційним збиранням (збором), зберіганням і видачею документів, а перетворюються на інтерактивні центри знань, що активно впроваджують інформаційні технології. Одним із найпомітніших інноваційних напрямів останніх років стало застосування мовних моделей штучного інтелекту (ШІ) – таких, як ChatGPT, Claude, Gemini, Copilot та інші.

Ці інструменти здатні розуміти, аналізувати й генерувати природну мову, що робить їх корисними для бібліотечної діяльності, де щодня здійснюється робота з великими масивами текстової інформації.

1. Оптимізація інформаційного обслуговування користувачів.

Одним із найочевидніших напрямів використання мовних моделей є створення віртуальних бібліотекарів або чат-ботів, інтегрованих у вебсайт університетської бібліотеки. Такі системи здатні:

- відповідати на типові запитання читачів (графік роботи, доступ до баз даних, оформлення документів);
- допомагати орієнтуватися в електронному каталозі чи репозитарії;
- підказувати, як знайти наукові джерела з певної теми.

Це значно зменшує навантаження на бібліотекарів і забезпечує цілодобове обслуговування користувачів, навіть у неробочий час. Крім того, мовні моделі штучного інтелекту можуть виступати асистентами у навчанні. Вони можуть допомагати формулювати

пошукові запити, підбирати літературу чи уточнювати наукові поняття. Для іноземних студентів мовні моделі можуть автоматично перекладати короткі тексти, полегшуючи таким чином доступ до ресурсів певною мовою.

2. Робота з інформаційними ресурсами та документами.

Мовні моделі можуть значно спростити щоденну роботу бібліотекаря, пов'язану з опрацюванням документів:

- автоматичне створення бібліографічних описів відповідно до певних стандартів;
- генерування анотацій, резюме та ключових слів до нових надходжень;
- розпізнавання текстів з цифрових копій старих видань та їх систематизація.

Таким чином, мовна модель стає інструментом для прискорення каталогізації і підвищення точності опису бібліотечних ресурсів.

3. Підтримка наукової та освітньої діяльності університету.

Університетська бібліотека є невід'ємною частиною наукового процесу, тому застосування штучного інтелекту має велике значення саме в цій сфері. Мовні моделі можуть:

- допомагати у пошуку наукових публікацій за ключовими словами або темами;
- структурувати інформацію, виявляючи головні ідеї в статтях чи монографіях;
- створювати огляди літератури або короткі аналітичні звіти за темою дослідження;
- аналізувати тенденції у публікаційній активності, визначаючи актуальні напрями науки.

Таким чином, бібліотека, може надати аналітичну підтримку дослідникам, посилюючи свою роль у науковому житті університету.

4. Комунікація та промоція бібліотечної діяльності.

Важливим напрямом роботи бібліотек сьогодні є інформаційна присутність у цифровому просторі. Мовні моделі допомагають створювати якісний контент для комунікації з користувачами:

- тексти для соціальних мереж, новин на сайті, оголошень;
- описи книжкових виставок, культурних заходів, освітніх проєктів;
- інформаційні бюлетені, рекламні матеріали.

В роботі нашої бібліотеки суттєвим поштовхом для використання мовних моделей стали курси підвищення кваліфікації, на яких наші співробітники ознайомились із можливостями використання штучного інтелекту. Ми створювали казки та історії про певних книжкових героїв та історичних особистостей.

5. Управління, аналітика, прогнозування.

Штучний інтелект може аналізувати читацькі запити, статистику відвідувань, активність користувачів у електронних ресурсах. Це дає змогу бібліотекарям:

- виявляти найпопулярніші теми й авторів;
- планувати оновлення фондів відповідно до потреб користувачів.

На основі таких даних мовні моделі можуть формувати аналітичні звіти або прогнозувати майбутні тенденції у попиті на літературу.

6. Етичні, правові та освітні аспекти.

Використання мовних моделей у бібліотеці потребує відповідального підходу. Штучний інтелект не завжди гарантує достовірність інформації, тому бібліотекар залишається експертом і контролером якості даних. Із досвіду співробітників нашої бібліотеки можна зазначити, що слід намагатися точно прописувати запит на створення того чи іншого «замовлення». Чи це текст, чи зображення, слід перевіряти і те, і інше. Виявивши помилку або небажану деталь, слід вказати на це мовній моделі. ШІ здатен виправляти свої помилки. Також важливо дотримуватися вимог:

- академічної доброчесності (щоб уникнути плагіату при використанні текстів, створених ШІ);
- захисту персональних даних користувачів;
- дотримання авторського права.

Зважаючи на це, бібліотека може виконувати освітню функцію, навчаючи своїх користувачів правильному етичному використанню штучного інтелекту.

Висновок

Мовні моделі штучного інтелекту – це не заміна бібліотекаря, а інтелектуальний інструмент, який розширює його можливості. Вони допомагають університетським бібліотекам стати більш відкритими, інтерактивними, сучасними та ефективними. Отже, використання мовних моделей – це не лише технологічне оновлення, а крок у напрямі розвитку «бібліотеки майбутнього», де поєднуються людський інтелект, культура і новітні цифрові технології.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і науки в Україні: концептуальні засади : монографія. Київ : Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2020. 240 с.
2. Бондаренко В. М. Інноваційні технології в діяльності бібліотек закладів вищої освіти. Вісник Книжкової палати. 2021. № 5. С. 15–20.
3. Бутко М. П. Сучасні аспекти цифровізації і впровадження штучного інтелекту в діяльності закладів вищої освіти України. Економіка України. 2022. № 11. С. 76–86.
4. Ярошенко Т. О. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху Веб 2.0: виклики часу. Бібліотечна планета. 2011. № 1. С. 17–22.

Matviienko Olena,

Scientific Library of the Admiral Makarov

National University of Shipbuilding

**USE OF LANGUAGE MODELS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE WORK OF A
UNIVERSITY LIBRARY**

Abstract. *The article considers the possibilities of using artificial intelligence language models in the activities of university libraries in the context of the digital transformation of the educational space. The main directions of implementing such technologies are analyzed, in particular, the optimization of user information services, automation of library processes, support of scientific and research activities and the development of communication between the library and the student community. Special attention is paid to the ethical, legal and educational aspects of the use of artificial intelligence, in particular, the issues of academic integrity, copyright and protection of personal data. It is noted that language models do not replace the librarian, but expand his professional capabilities, contributing to the creation of an innovative environment of the "library of the future", where human intelligence, culture and modern digital technologies are harmoniously combined.*

Keywords: *artificial intelligence, language models, university library, digital transformation, library technologies, information services, academic integrity.*

УДК 027.7(477.43)

Молчанова С. А.,

завідувачка науково-методичного відділу,

molchanovas@khnmu.edu.ua,

ORCID 0009-0009-6656-454X

Мацей О. О.,

заступниця директора,

library_info@khnmu.edu.ua,

ORCID 0009-0004-4853-0913